

Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка
Природничо-географічний факультет

Кафедра загальної та регіональної географії

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Екскурсознавство з основами музеєзнавства

галузь знань: 10 Природничі науки

спеціальність: 106 Географія

освітньо-професійна програма: Географія

УХВАЛЕНО

Рішенням кафедри загальної та
регіональної географії

Протокол №1 від 27 серпня 2020 року

Загальна інформація про дисципліну

Назва дисципліни	Екскурсознавство з основами музеєзнавства
Викладач	Корнус Олеся Григорівна
E-mail:	zavgeogr@gmail.com
Сторінка курсу в Moodle	
Консультації	Консультації проводяться у вівторок о 14:30 год.; групові або одноосібні. Також можливі он-лайн консультації через інтернет ресурси. Для погодження часу он-лайн консультацій слід писати на електронну пошту викладача.

Анотація до дисципліни

Навчальний курс спрямований на вивчення особливостей екскурсійної справи; основних понять і категорій екскурсійної теорії; функцій, ознак та класифікацій екскурсій; методики підготовки екскурсій та їх методичного забезпечення; етапів підготовки екскурсій; техніки проведення екскурсій; специфіки методів показу і розповіді в проведенні екскурсій; особливостей проведення різних видів екскурсій; організації експозиційної роботи в музеях та основних засад професійної майстерності екскурсовода; вивчення музейної справи. Знання, здобуті в результаті вивчення дисципліни, сприятимуть формування сучасного фахівця, який вміє розробляти різні види екскурсій з урахуванням пізнавальних потреб індивіда на підставі знань екскурсійних ресурсів, використовувати існуючі інноваційні технології розробки екскурсійної програми; застосовувати провідні методичні прийоми та новітні техніки ведення екскурсій; проектувати експозиційні платформи в музеях.

Мета і завдання дисципліни

Мета дисципліни: сформувати у студентів знання з основами екскурсійної теорії та основами музеєзнавства, ознайомити з методичними прийомами підготовки та проведення екскурсій, напрямками роботи музеїв, принципами створення музейної експозиції, методики підбору експозиційного матеріалу, художнього оформлення музейних експозицій.

Основні завдання навчальної дисципліни «Екскурсознавство з основами музеєзнавства»:

- оволодіння знаннями з організації екскурсійного обслуговування різних груп/категорій екскурсантів;
- формування понятійного апарата екскурсійної справи;
- вивчення основних етапів підготовки екскурсій;
- розвиток уміння застосовувати різноманітні прийоми проведення екскурсій;
- визначення місця екскурсовода при проведенні екскурсій;
- формування екскурсійної майстерності;
- виявлення основних напрямів і тенденцій розвитку екскурсійного обслуговування в сучасних умовах;

- набуття студентами навичок роботи з нормативними матеріалами щодо організації екскурсійної діяльності в туристичній індустрії;
- уміння застосовувати теоретичні знання у вирішенні практичних завдань;
- ознайомити студентів із основними етапами розвитку музеєзнавства в Україні, класифікацією музеїв;
- зорієнтувати майбутніх фахівців щодо основних напрямів музейної діяльності;
- з'ясувати основні принципи побудови музейної експозиції;
- ознайомити з найбільш відомими музеями світу.

Формат дисципліни

Ознаки дисципліни	
Рік вступу	2020
Освітній ступінь	бакалавр
Курс навчання	3
Семестр	5
Формат курсу	очний
Обов'язкова /вибіркова	обов'язкова
Кількість кредитів/годин	3/90
Кількість розділів	2
Форма контролю	залік
Лекції	20
Практичні заняття	22
Консультації	2
Самостійна робота	46

Результати навчання

	Програмні результати навчання	Очікувані результати навчання
ПРН 1.	Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці базові поняття з теорії географії, а також світоглядних наук.	Знати історію екскурсійної справи та основні поняття та терміни екскурсійної теорії та музеєзнавства. Знати класифікації музеїв, наводити приклади найвідоміших музеїв світу та України та етапи проведення екскурсій в музеях. Вміти розробляти екскурсії та знати особливості комплектування фондів та експозиційно-виставкової роботи музею. Знати особливості комерційної та фандрайзингової діяльності.
ПРН 4.	Аналізувати географічний потенціал території.	Вміти аналізувати екскурсійні об'єкти на певній території для відбору майбутньої екскурсії, основні фонди музеїв. Знати найвідоміші музеї світу та Україна для використання у професійній діяльності.
ПРН 5.	Збирати, обробляти та аналізувати інформацію в області географічних наук.	Вміти відбирати та опрацювати матеріал для методичної розробки екскурсії. Знати класифікації музейних предметів за типами джерел, вміти вести облік музейних фондів, проводити інвентаризацію (кодифікацію), каталогізацію об'єктів.

ПРН 6.	Використовувати інформаційні технології, картографічні та геоінформаційні моделі в галузі географічних наук.	Вміти використовувати інформаційні технології при виборі екскурсійних об'єктів для розробки екскурсій, розробки інструктивно-методичних документів для проведення екскурсій.
ПРН 7.	Визначати основні характеристики, процеси, історію і склад ландшафтної оболонки та її складових.	Знати історію та особливості ландшафтної оболонки, процеси, що в ній протікають та враховувати їх в екскурсійній діяльності.
ПРН 11.	Дотримуватися морально-етичних аспектів досліджень, чесності, професійного кодексу поведінки.	Знати та застосовувати в професійній діяльності професійний кодекс поведінки екскурсовода, володіти технікою проведення екскурсій. При виборі матеріалу для розробки екскурсій дотримуватися морально-етичних аспектів досліджень, чесності, правильності оформлення турдокументації.
ПРН 12.	Володіти знаннями з державної та іноземної мов для виконання професійних обов'язків.	Володіти державною та іноземною мовами для проведення екскурсій та спілкування з екскурсантами. Знати державну та іноземну мову при складанні методичної розробки екскурсій.

Тематичний план вивчення дисципліни.

РОЗДІЛ I. ОСНОВИ ЕКСКУРСОЗНАВСТВА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ЕКСКУРСІЙНОЇ РОБОТИ

Тема 1.1. Екскурсія, її сутність. Поняття “екскурсія”, її ознаки. Функції екскурсії. Структура екскурсії: вступ, основна частина, висновки. Тривалість екскурсії. Ознаки екскурсії. Показ і розповідь, їх особливості під час екскурсій. Екскурсія як процес пізнання. Екскурсія – педагогічний процес. Класифікація і тематика екскурсій. Оглядові (багатопланові) екскурсії. Тематичні екскурсії: історичні, військово-історичні, архітектурні, літературні, природничі, мистецтвознавчі, виробничі, спортивні тощо. Варіантність оглядових і тематичних екскурсій для різного контингенту екскурсій. Цикли тематичних екскурсій.

Тема 1.2. Основні етапи підготовки екскурсії, їх послідовність. Вибір теми, відбір літературних, архівних, статистичних, картографічних джерел. Відбір і вивчення екскурсійних об'єктів. Складання карток опису екскурсійних об'єктів. Визначення маршруту екскурсії, уточнення екскурсійних об'єктів і зупинок. Вибір місця екскурсійного показу. Підготовка тексту екскурсії та допоміжного ілюстративного матеріалу до теми екскурсії. Формування “портфеля екскурсовода”, його зміст. Складання методичної розробки екскурсії, вимоги до неї. Структура та оформлення методичної розробки, її затвердження.

Тема 1.3. Методичні прийоми проведення екскурсії. Огляд екскурсійних об'єктів і розповідь про них. Екскурсійний показ об'єкту. Методичні прийоми показу екскурсійних об'єктів: попередній огляд,

екскурсійний аналіз, детальний показ, зорова реконструкція, порівняння. Екскурсійна розповідь, вимоги до розповіді: тематична спрямованість, вірогідність, конкретність, лаконічність, доступність викладу матеріалу. Методичні прийоми екскурсійної розповіді: пояснення, опис (характеристика) об'єкту, коментування, екскурсійна довідка, відтворення історичних подій, цитування тощо. Вступ і висновки під час екскурсії. Узагальнення та підсумки.

Тема 1.4. Техніка ведення екскурсії. Мова екскурсовода, її темп. Методичні прийоми, які активізують пізнавальну діяльність екскурсантів: бесіда, завдання, елементи дослідження, спостереження. Підведення екскурсантів до самостійних висновків та узагальнення. Використання “портфеля екскурсовода”, його ефективність у відтворенні та доповненні екскурсійних об'єктів. Рух під час екскурсії як методичний прийом. Контакт екскурсовода з групою.

Тема 1.5. Інструктивно-методичні документи Міністерства освіти і науки України щодо організації туристсько-красознавчої та екскурсійної роботи з учнівською молоддю. Виховне, освітнє значення екскурсій. Розробка екскурсій для школярів, їх особливості. Дидактичні принципи екскурсій зі школярами: науковість, зв'язок з практикою, життям, послідовність, системність, логічність, наочність, вірогідність, доступність, емоційність у розкритті теми. Проведення екскурсій з урахуванням вікових особливостей дітей. Специфіка проведення виробничих екскурсій.

РОЗДІЛ II. ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА МУЗЕЙНОЇ СПРАВИ

Тема 2.1. Музезнавство як наукова дисципліна. Структура, предмет і об'єкт музезнавства. Історія формування музею. Музезнавство в системі наук. Ключові поняття в музезнавстві.

Тема 2.2. Класифікація музеїв. Класифікаційні ознаки музеїв. Класифікація музеїв за адміністративно-територіальною ознакою та джерелами фінансування. Музеї загальнодержавного та республіканського підпорядкування. Обласні музеї. Районні музеї. Музеї місцевих територіальних громад (міських, селищних). Класифікація музеїв за формою власності. Державні музеї. Громадські музеї. Приватні колекції, що мають музейне значення. Типи і профілі музеїв. Профільна характеристика музеїв. Специфіка їх комплектування. Музеї історичні, художні, мистецькі, літературні, архітектурні, природничі, технічні. Галузеві музеї. Сільськогосподарські, педагогічні музеї. Музеї медицини та охорони здоров'я. Музеї спорту. Комплексні музеї. Краєзнавчі музеї.

Тема 2.3. Основи фондової роботи музеїв. Визначення поняття “фонди музею”. Наукове комплектування фондів. Класифікація музейних предметів за типами джерел. Облік музейних фондів. Інвентаризація (кодифікація). Каталогізація. Збереження музейних фондів. Експозиційно-виставкова робота музею. Основні особливості музейної експозиції. Основні принципи побудови музейної експозиції. Експозиційна діяльність. Комерційна та фандрайзингова діяльність.

Тема 2.4. Екскурсійне обслуговування в музейних установах. Етапи підготовки екскурсії. Контрольний та індивідуальний тексти екскурсії. Класифікація екскурсії та диференціація екскурсійного обслуговування.

Тема 2.5. Найвідоміші музеї України та світу. Національний музей історії України. Меморіальний комплекс «Національний музей історії України у Другій світовій війні». Національний художній музей України. Національний музей Тараса Шевченка. Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному. Національний музей народної архітектури та побуту України. Лувр. Ермітаж. Британський музей. Галерея Уффіці. Музей Метрополітен. Музей Ватикану.

Політика дисципліни

Вивчення навчальної дисципліни потребує: виконання тестових завдань, самостійної роботи тощо; підготовки до практичних занять; роботи з інформаційними джерелами, опрацювання рекомендованої основної та додаткової літератури.

Підготовка та участь у практичних заняттях передбачає: ознайомлення з програмою навчальної дисципліни, питаннями, які виносяться на заняття з відповідної теми; вивчення конспекту лекцій, а також позицій, викладених у підручниках, монографічній та іншій науковій літературі тощо. Результатом підготовки до заняття повинно бути змістовне володіння здобувачем вищої освіти матеріалом теми, а саме: особливостям екскурсійної діяльності та організації музейної справи.

Розв'язання практичних завдань повинно як за формою, так і за змістом відповідати вимогам, що висуваються до вирішення відповідного завдання, свідчити про його самостійність, відсутність ознак повторюваності та плагіату.

На практичних заняттях присутність здобувачів вищої освіти є обов'язковою, важливою також є їх участь в обговоренні всіх питань теми. Забороняється запізнюватись на навчальні заняття та пропускати їх без поважних причин. Пропущені заняття мають бути відпрацьовані на консультаціях. Це ж стосується й студентів, які не виконали завдання або показали відсутність знань з основних питань теми. Здобувач вищої освіти повинен дотримуватися навчальної етики, поважно ставитися до учасників процесу навчання, бути зваженим, уважним та дотримуватися дисципліни й часових (строкових) параметрів навчального процесу. Під час контрольних заходів забороняється використовувати джерела інформації, усні підказки, письмові роботи інших осіб, друковані книги, методичні посібники, телефони, планшети. Забороняється користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час заняття в цілях не пов'язаних з навчанням.

Академічна доброчесність

Вивчення дисципліни передбачає дотримання положень Кодексу академічної доброчесності СумДПУ імені А.С. Макаренка. Очікується, що роботи студентів будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями.

Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел списування, втручання в роботу інших студентів становлять приклади можливої академічної недоброчесності. Неприпустимо надавати для оцінювання письмову роботу, підготовлену за участю інших осіб. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її незарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману.

Система оцінювання та вимоги

Засобами оцінювання та формами демонстрування результатів навчання є: усне та письмове опитування, тестування, індивідуальне навчально-дослідне завдання, результати виконання практичних робіт, залік.

Поточний контроль навчальних досягнень здійснюється протягом семестру на практичних заняттях. Результати (кількість набраних балів) фіксує викладач.

Використовуються такі форми поточного опитування: усна відповідь за лекційними матеріалами, тестування, контрольна робота з відкритими питаннями, заслуховування повідомлень студента з довідковою інформацією, реферати, створення презентації з її обов'язковим показом та повідомленням, участь у обговоренні питань для контролю знань на практичних заняттях.

Поточний контроль відображає поточні навчальні досягнення студента в освоєнні програмного матеріалу дисципліни і спрямований на необхідне корегування самостійної роботи студента. Сюди входить: методи усного контролю – бесіда, розповідь, доповідь студента, роз'яснення, відповіді на запитання. Усний контроль проводиться майже на кожному занятті в індивідуальній, фронтальній або комбінованій формі. Викладач розробляє чіткі критерії оцінювання всіх видів навчальної роботи у комплексному контролі знань, доводить їх до відома студентів на початку вивчення навчальної дисципліни. Результати поточного контролю є складовою визначення підсумкової оцінки і враховуються науково-педагогічним працівником при визначенні підсумкової оцінки з даної дисципліни. До поточного контролю також відноситься виконання практичних завдань, бали за які враховуються у підсумкову оцінку. При контролі виконання завдань, які винесені для самостійного, опрацювання, оцінці підлягають: самостійне опрацювання тем в цілому чи окремих питань; вміння застосовувати теоретичні знання при виконанні практичних завдань; написання рефератів; підготовка доповідей, презентацій тощо. Результати самостійної роботи фіксуються в журналі обліку роботи викладача. Бали, набрані студентом за виконання завдань з самостійної роботи, додаються до суми балів, набраних студентом з інших видів навчальної роботи з дисципліни. У кінці семестру проводиться контрольна робота. До контрольних заходів допускаються всі студенти незалежно від результатів поточного контролю. Результати контрольного заходу студента, який не з'явився на нього, також оцінюються «незадовільно» незалежно від причини. Відпрацювання контрольного заходу є обов'язковим.

Вид контролю – залік. Семестровий залік - це форма підсумкової

атестації, що полягає в оцінці засвоєння студентом теоретичного та практичного матеріалу (виконаних ним певних видів робіт на практичних заняттях та під час самостійної роботи) з навчальної дисципліни за семестр. Залік виставляється викладачем автоматично за умови, якщо студент виконав усі види навчальної роботи, які визначені робочою програмою навчальної дисципліни. Загальна оцінка обраховується в кінці семестру як сума балів за виконання всіх видів робіт. Враховуються бали набрані на поточному тестуванні, самостійній роботі та бали підсумкового контролю. Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою. Структура проведення семестрового контролю відображається та доводиться до відома студентів на першому занятті.

Якщо навчання відбувається з використанням дистанційних технологій, залік може проходити з використанням тестових технологій.

Критерії оцінювання результатів навчання

Бали	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
90-100	глибоко і міцно засвоїв програмний матеріал з екскурсознавства з основами музеєзнавства; вичерпно, послідовно, грамотно і логічно його викладає. Знає класифікації екскурсій та музеїв. Вільно володіє екскурсійною методикою, знає основні етапи підготовки екскурсії. Знає інструктивно-методичні документи, основи фондової роботи музеїв. Характеризує відомі музеї України та світу, порівнює та аналізує основні тенденції розвитку музейних закладів світу і України. При цьому студент не має утруднень при відповідях на видозмінені завдання, вільно справляється із класифікаціями, типологіями та іншими видами застосування знань, показує знайомство з монографічною літературою, правильно обгрунтовує прийняті рішення, володіє різнобічними навичками і прийомами виконання практичних робіт, володіє в повному обсязі специфічним поняттєво-термінологічним апаратом навчальної дисципліни. Уміє застосовувати теоретичні знання у вирішенні практичних завдань екскурсознавства з основами музеєзнавства.
82-89	твердо знає програмний матеріал з екскурсознавства з основами музеєзнавства, грамотно й по суті викладає його; який не допускає суттєвих неточностей у відповідях на питання, правильно застосовує теоретичні положення при вирішенні практичних питань і задач, впевнено володіє необхідними навичками і прийомами їх виконання, коректно встановлює причинно-наслідкові зв'язки.
74-81	знає програмний матеріал з екскурсознавства з основами музеєзнавства, грамотно й по суті викладає його, але допускає деякі неточності під час відповіді; правильно застосовує теоретичні положення при вирішенні практичних питань і задач, володіє необхідними навичками і прийомами їх виконання. Самостійно відтворює знання з елементами перетворення. Застосовує їх у видозмінений, але близькій до типової ситуації, однак потребує допомоги викладача. Дає свою власну інтерпретацію матеріалу (пояснення, короткий виклад). Уміє встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, здійснює перенесення дій.
64-73	має знання лише основного матеріалу, але не засвоїв його окремих деталей, допускає неточності, недостатньо правильні формулювання, порушення послідовності у викладі програмного матеріалу і відчуває утруднення при виконанні практичних робіт і розв'язанні задач.
60-63	самостійно відтворює інформацію та застосовує її у типовій ситуації, але при цьому виявляє невпевненість у своїх діях. На основі фактів робить висновки, але за допомогою викладача, намагається зробити звіт про виконані дії.

35-59	не знає більшої частини програмного матеріалу з екскурsoзнавства з основами музеєзнавства, допускає суттєві помилки; не володіє у достатньому обсязі поняттєво-термінологічним апаратом науки; невпевнено, із помилками виконує практичні завдання; не вміє наводити приклади із життя та встановлювати причинно-наслідкові зв'язки; відтворює інформацію лише на основі зовнішньої підказки.
1-34	має загальне уявлення про навчальну дисципліну, знання програмного матеріалу носить фрагментарний характер, відповіді на запитання дає «так» чи «ні».

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль										Разом	Сума
РОЗДІЛ 1					РОЗДІЛ 2						
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	60	100
5	5	10	10	5	5	5	5	5	5		
Контроль самостійної роботи											
3	3	4	2	3	5	5	5	5	5	40	

Згідно Положення «Про порядок визнання результатів навчання у неформальній та/або інформальній освіті у Сумському державному педагогічному університеті імені А.С.Макаренка» від 27.04.2020 р., можливе зарахування результатів навчання з окремої теми/тем, розділу, індивідуального завдання (контрольної роботи) чи дисципліни в цілому, здобутих за цими видами освіти. Обсяг зарахування в годинах/кредитах ECTS визначається згідно переліку компетентностей і результатів навчання, передбачених даною робочою програмою. Зарахування результатів навчання, здобутих у неформальній та/або інформальній освіті, здійснюється у відповідності до пунктів 3.6-3.9 названого Положення.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для іспиту, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90-100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	задовільно
60-63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Рекомендована література та інформаційні ресурси

Основні

1. Белікова М. В., Зайцева В. М. Основи музеєзнавства: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Запоріжжя: ТОВ “ЛПКС” ЛТД, 2015. 180 с.
http://eir.zntu.edu.ua/bitstream/123456789/1935/1/Byelikova_Museum_%20Studies.pdf
2. Екскурсознавство з основами музеєзнавства: методичні вказівки для виконання практичних та самостійних робіт / укладач О. Г. Корнус. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2020. 24 с.
<https://repository.sspu.edu.ua/bitstream/123456789/9428/1/%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D1%87%D0%BA%D0%B0%20%D0%9A%D0%BE%D1%80%D0%BD%D1%83%D1%81%20%D0%B5%D0%BA%D1%81%D0%BA%D1%83%D1%80%D1%81%D0%BE%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE.pdf>
3. Король О. Д. Організація екскурсійних послуг у туризмі. Навчально-методичний посібник. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2016. 144 с. https://tourlib.net/books_ukr/korol-ekskurs.htm
4. Карпюк З. К., Цвид-Ендрю Н. В. Екскурсознавство і музеєзнавство: методичні рекомендації для практичних робіт із курсу. Луцьк: ВежаДрук, 2017. 48 с. <http://esnuir.eenu.edu.ua/bitstream/123456789/12789/1/text.pdf>
5. Сегіда К. Ю. Екскурсознавство: методичні рекомендації для самостійної роботи студентів-магістрантів, які навчаються за спеціальностями «Економічна та соціальна географія» і «Географія рекреації і туризму». Харків, 2015. 44 с. <http://dspace.univer.kharkov.ua/handle/123456789/11928>
6. Слатвінська Л. А. Організація екскурсійної діяльності: економічний вектор // Ефективна економіка № 5, 2017.
<http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5596>
7. Сокол Т. Г., Плиська І. І. Інноваційні способи і форми екскурсійної діяльності на ринку туристичних послуг України // Вчені записки університету «КРОК». Вип. 47. 2017. С. 165-170.
<https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewById/599904.pdf>
8. A Historian's Brief Guide to New Museum Studies.
<https://translate.google.com/?hl=uk&sl=en&tl=ru&text=A%20Historian%27s%20Brief%20Guide%20to%20New%20Museum%20Studies%20&op=translate>
9. Eger Jonei, Sohn Ana Paula Lisboa, Santucci de Oliveira Bruno. Cultural Tourism: A study on museums and the Internet // Tur., Visão e Ação vol.21 no.3 Balneário Camboriú Sept/Dec. 2019 Epub May 08, 2019.
https://www.scielo.br/scielo.php?pid=S1983-71512019000300291&script=sci_arttext&tlng=en
10. Cerquetti Mara. More is better! Current issues and challenges for museum audience development: a literature review. ENCATEC JOURNAL OF CULTURAL MANAGEMENT & POLICY || Vol. 6, Issue 1, 2016.
https://www.encatc.org/media/2663-2016encatc_journal_vol6_issue13043.pdf

Додаткові

1. Александрова С. А., Богдан Н. М., Нохріна Л. А. Детермінанти розвитку туризму : колективна монографія; за заг. ред. І. М. Писаревського ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. 159 с.
https://eprints.kname.edu.ua/51711/1/2016%20%D0%BF%D0%B5%D1%87.%2010%20%D0%9C%D0%9D%20%D1%87%D0%B0%D1%81%D1%82%D1%8C%201%20%D0%9C%D0%9E%D0%9D%D0%9E%D0%93%D0%A0%D0%90%D0%A4%D0%98%D0%AF%20%D0%BA%D0%B0%D1%84%D0%B5%D0%B4%D1%80%D0%B0%20%D0%A2%D0%B8%D0%93%D0%A5_2016_14.12.2017.pdf
2. Коваль П.Ф., Алешугіна Н.О., Андрєєва Г.П., Зеленська О.О., Григор'єва Т.В., Пархоменко О.Г., Дудко В.Б., Михайловський М.О., Бондар С.І. В'їзний туризм. Навчальний посібник: Ніжин: Вид-во Лук'яненко В.В., 2010. 304 с. https://tourlib.net/books_ukr/vt.htm
3. Музеєзнавство (музеєлогія) // Туризмологія: концептуальні засади теорії туризму: монографія / [В. К. Федорченко, В. С. Пазенок, О. А. Кручек та ін.]. К. : ВЦ «Академія», 2013. С. 262–271.
https://tourlib.net/books_ukr/turyzmologia.htm
4. Основи музеєзнавства : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / М. В. Белікова, В. М. Зайцева. Запоріжжя : ТОВ «ЛПС» ЛТД, 2015. 180 с. <http://eir.zntu.edu.ua/handle/123456789/1935>
5. Салата О.О. Основи музеєзнавства: навчально-методичний посібник. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015. 164 с.
http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/12175/1/O_Salata_NMP_OM_IS.pdf
6. Сегіда К. Ю., Мазурова А. В. Методичні рекомендації та завдання до практичних занять з курсу «Екскурсознавство» для магістрантів, які навчаються за спеціалізацією «Географія рекреації та туризму» спеціальність «Науки про Землю». – Харків, 2016. – 37 с. <http://soc-econom-region.univer.kharkov.ua/wp-content/uploads/2017/07/%D0%95%D0%BA%D1%81%D0%BA%D1%83%D1%80%D1%81%D0%BE%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE.pdf>

Інформаційні ресурси

1. Ємельянов Б.В. Екскурсознавство [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://vechervkarpatah.at.ua/index/emeljanov_b_v_ekskursoznnavstvo/0-1560.
2. Костюкова О. М. Концептуальні аспекти удосконалення викладання основ екскурсійної справи у вищих навчальних закладах для студентів спеціальності «Туризм» [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://tourlib.net/statti_ukr/kostjukova.htm
3. Мальцева Л. В. «Організація екскурсійних послуг» як навчальна дисципліна [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://tourlib.net/statti_ukr/malceva2.htm